

SYMBOLE

JUDAIZMU

Judaizm - religia monoteistyczna, ukształtowana w II tysiącleciu p.n.e.; stanowi religię narodową Żydów. Jest też pierwszą religią abrahamową. Jej wyznawcy znajdują się na całym świecie, ale obecnie jest ich najwięcej w Stanach Zjednoczonych - 5,6 mln i Izraelu - 4,7 mln. Podstawą judaizmu jest wiara w jednego Boga (osobowego, niepodzielnego, będącego bytem niematerialnym, bezcielesnym i wiecznym), będącego nie tylko stwórcą świata, ale także jego stałym "nadzorcą", czy też "opiekunem". Bóg ten zawarł z ludem Izraela wieczyste przymierze, obiecując ochronę i pomoc w zamian za podporządkowanie się nakazom Boga. Z judaizmu wywodzi się chrześcijaństwo.

MEZUZA

MEZUZA

Kto był kiedyś w żydowskim domu, zwrócił pewnie uwagę na małe, podłużne pudełeczko zawieszone na framudze drzwi i zastanawiał się nad jego przeznaczeniem. Czy jest to symbol czy ozdoba, czy może amulet chroniący przed złymi mocami? Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy zwrócić się ku żydowskiej tradycji, której źródłem jest Tora.

MEZUZA

Znajdujemy tam następujący werset: "Słuchaj Izraelu! Haszem Bóg nasz, Haszem jest Jedyny. Będziesz miłował Haszem Boga twego, z całego serca swego i z całej duszy swojej i z całej siły swojej. Niechaj słowa te, które Ja ci dziś nakazuję, będą na twoim sercu. Będziesz je wpajał swoim dzieciom i będziesz o nich mówił, przebywając w swoim domu, idąc drogą, kładąc się i wstając. I przywiążesz je jako znak do swojej ręki i będą między twoimi oczyma, I napiszesz je na bramach i na odrzwiach domu twego".

MEZUZA

Mezuzah, bo tak nazywa się pudełeczko zawieszane na futrynach żydowskich domów, jest zatem dosłownym wypełnieniem powyższego przykazania, symbolem i przypomnieniem. Mezuzah - z hebrajskiego "framuga", "węgar", "odrzwia", "futryna" - zawiera bowiem arkusik pergaminu, na którym napisany jest, naturalnie po hebrajsku, powyższy werset (Księga Powtórzonego Prawa 6.4-9), oraz dodatkowy werset, w którym to przykazanie jest powtórzone (Księga Powtórzonego Prawa 11,13-21) Linijki te są równocześnie dwoma pierwszymi wierszami modlitwy Szema, odmawianej codziennie przez bogobożnych Żydów. Oni też wchodząc do domu i wychodząc z niego dotykają mezuzę palcami i całują je na znak szacunku dla symbolu bożej obecności i miłości.

MEZUZA

Pergamin przeznaczony na mezuzę musi być wykonany ze skóry koshernego (czystego) zwierzęcia, atrament czarny i niezmywalny wodą, tekst zawarty w 22 liniach. Zwój powinien być zwinięty od lewej strony do prawej, tak aby rozwijając go natrafić na początek tekstu.

MEZUZA

Po drugiej stronie pergaminu, na wysokości siódmej linii tekstu mezuzy widnieją trzy litery hebrajskie, "szin" "dalet" i "jod". Składają się one na wyraz "Szaddaj" - "wszechmocny" - a także stanowią pierwsze litery słów "Szomer dlatot Israel", co znaczy "Strzegący wrót Izraela". Zwykle w ścianie mezuzy znajduje się otwór, przez który widać ten napis. Słowo "Szaddaj" pozwala również na rozpoznanie bez rozwijania pergaminu, gdzie znajduje się dół, a gdzie góra mezuzy i zapobiega powieszeniu jej do góry nogami.

MEZUZA

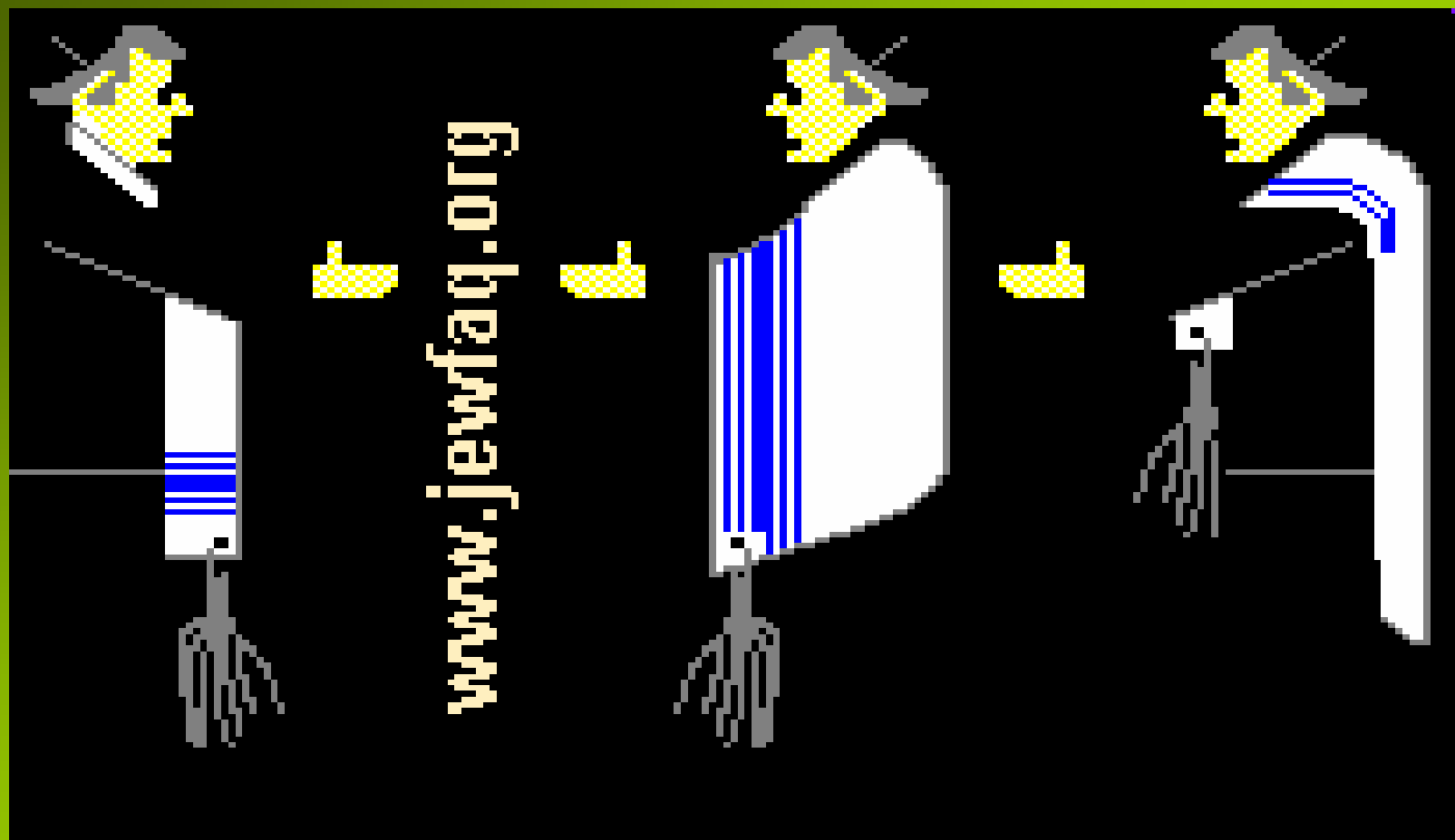
Przykazanie mówi: "wypiszesz je (te słowa) na odrzwiach i na bramach domu twego", dlatego mezuzę należy zawieszać przy drzwiach miejsca stałego zamieszkania.

Mezuzę zawiesza się po prawej stronie, w jednej trzeciej wysokości drzwi, licząc od góry tak, aby "rzucała się w oczy". Jeśli drzwi są bardzo wysokie, należy umieścić mezuzę na linii wzroku.

TALIT

Prostokątna chusta nakładana przez Żydów na głowę bądź ramiona podczas modlitwy, zwykle biała z czarnymi lub granatowymi (kolor pokolenia Judy) pasami wzdłuż boków i frędzlami zwanymi cicit (cyces) w rogach chusty. Niekiedy pobożni Żydzi noszą pod ubraniem także mniejszy, codzienny *tales katan*.

Jednym z najważniejszych elementów tałesu są cicit, czyli frędzle, których noszenie nakazuje żydom Tora w Księdze Liczb (*Bemidbar*) 15,37-41. Najważniejszym jest jednak jeden z frędzli (najdłuższy) w jednym z rogów. Na tym frędzlu wiąże się supełki. Tałes może też być wyposażony w *atarę* (*koronę*) - pas o długości około 1 m i szerokości od 6 do 12 cm, często pięknie haftowany.

WRONG!

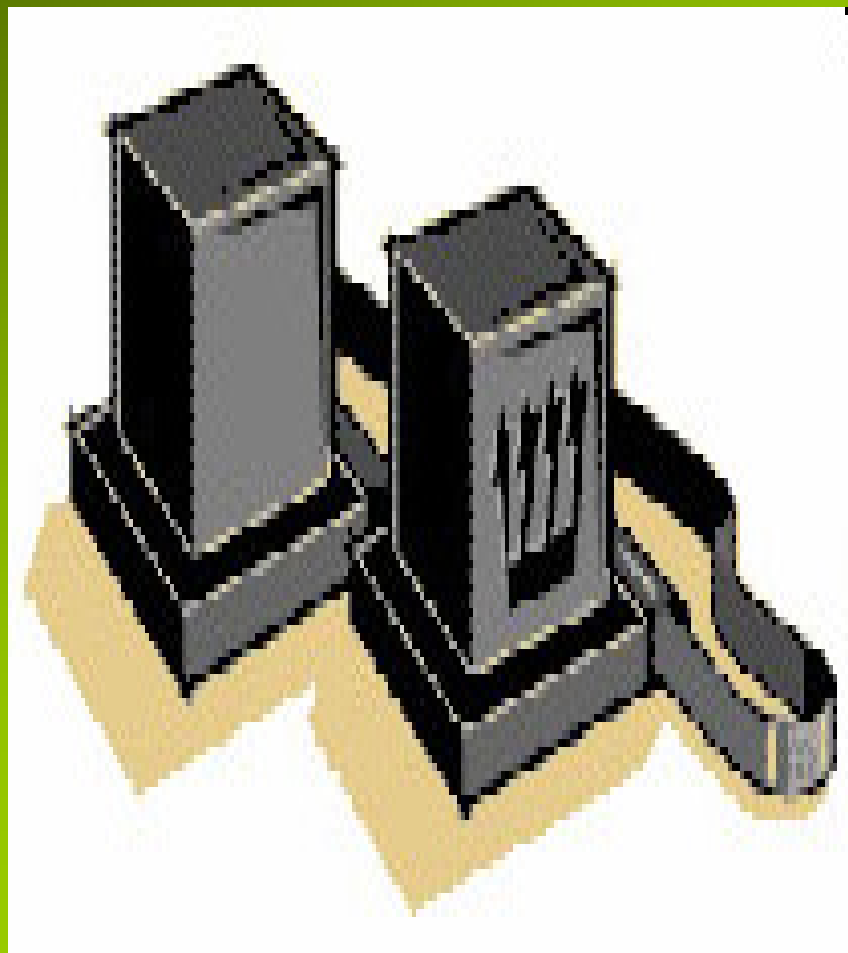
RIGHT!

RIGHT!

TALIT

TEFILIN

TEFILIN

Tefilin, filakterie (hebr.: תְּפִלִּין) – dwa czarne skórzane pudełeczka wykonane z jednego kawałka skóry koszerne zwierzęcia, w których znajdują się cztery ustępy Tory, ręcznie przepisane w języku hebrajskim przez sofera.

TEFILIN

Tefilin, tak jak tałas, są noszone podczas codziennych modlitw w dni powszednie przez dorosłych mężczyzn. Pudełeczka przywiązuje się rzemieniem do czoła (*tefilin szel rosz*) i lewego ramienia (u leworęcznych prawego) (*tefilin szel jad*). W obu pudełeczkach znajduje się ten sam tekst, z tym że w tefilin noszonym na ramieniu zapisany na jednym kawałku pergaminu, a w noszonym na głowie - na czterech kawałkach.

TEFILIN

Pochodząca z greckiego nazwa filakterie (amulety) nawiązuje do przypisywanej im mocy ochronnej. Tefilin na ramieniu umieszczany jest w pobliżu serca, aby jego pragnienia podporządkować służbie Bogu. Tefilin na głowie służy skierowaniu myśli na Torę.

Kiedyś tefilin noszone były cały dzień. W diasporze ograniczono ich zakładanie na czas modlitw. Obowiązek noszenia filakterii ciąży na mężczyznach od trzynastego roku życia,

JARMUŁKA

Jarmułka (tur. *jahmrluk* - kaptur) – nakrycie głowy noszone przez ortodoksyjnych Żydów, okrywające ciemię. Termin ten wywodzi się z tureckiego bądź tatarskiego słowa oznaczającego kaptur. Wedle żydowskich interpretacji pochodzi od aramejskiego zwrotu *jira malka* – szacunek wobec króla. W języku hebrajskim nosi nazwę kipa **כיפה**, co znaczy kopuła.

JARMUŁKA

Noszenie jarmułki nie jest wymogiem Prawa (Tory), nie wywodzi się ani z Biblii ani z Talmudu, lecz jest zwyczajem i prawdopodobnie należy szukać jego początków w kulturze Bliskiego Wschodu, gdzie przykryta głowa jest oznaką szacunku. Noszenie jarmułki jest wymagane bezwzględnie podczas modlitwy i studiowania Tory,

MENORA

Menora jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych i znanych symboli judaizmu. Jej pochodzenie wywodzi się jeszcze z czasów Mojżesza. Według tradycji Bóg, dając Mojżeszowi tablice przykazań, przekazał mu również dokładne instrukcje dotyczące Przybytku, jaki miał stać na pustyni i jaki miał być przenoszony przez Izraelitów podczas ich wędrówki. Wśród sprzętów Przybytku znajdował się właśnie świecznik (hebr. menorah).

MENORA

Jego dokładny opis znajdujemy w Biblii (Księga Wyjścia 25,31-40; 26,35; 37,17-24 oraz Księga Liczb 8,2-3). Miał on być wykonany ze szczerego złota, kuty i ozdobiony motywami kwiatów migdałowych. Świecznik miał być zapalany przez kapłana i płonąć "od wieczora do rana" w Świętym Świętych Przybytku. Czynność ta miała być zawsze powtarzana, stąd inna nazwa - "ner tamid" - czyli wieczne światło.

MENORA

Po podboju Izraela przez Rzymian w 70 r. n.e. świątynna menora wraz z innymi skarbami została wywieziona do Rzymu. Jak wiadomo, Świątynia nie została później odbudowana, zatem także menora nie trafiła na swoje miejsce. Jej kształt przetrwał jednak w pamięci i sztuce żydowskiej. Przez wieki jej motyw zdobił w formie malowideł, rzeźb i mozaik synagogi, domy i nagrobki żydowskie. Stała się ona najczęstszym i najbardziej charakterystycznym motywem sztuki żydowskiej.

Relief z Łuku Tytusa: pochód z trofeami zdobytymi w Jerozolimie m.in
menora ze zniszczonej świątyni Salomona.

MENORA

Menora stała się również symbolem narodowym - jest ona oficjalnym godłem państwa Izrael.

GWIAZDA DAWIDA

Gwiazda Dawida (מגן דָּוִד Magen Dawid) zwana też **Tarczą Dawida** – sześcioramienna gwiazda (heksagram) złożona z dwóch zachodzących na siebie pionowo trójkątów równobocznych odwróconych od siebie wierzchołkami. Wierzchołki Gwiazdy Dawida leżą na okręgu na parzystych godzinach,

GWIAZDA DAWIDA

Gwiazda Dawida nie jest to symbol religii żydowskiej, jest znakiem, który ma wymiar narodowościowy. Jest charakterystyczny dla państwa Izrael - od 1948 roku stanowi godło. (Warto pamiętać, że najważniejszym symbolem religijnym judaizmu jest menora.)

TORA

TORA

Najważniejszy tekst objawiony judaizmu, składający się z 5 ksiąg w języku hebrajskim, spisanych wedle tradycji przez Mojżesza na polecenie Boga. W skład Tory wchodzi:

- 1. בראשית - *Bereszit* (tłum. "Na początku"; pl. Księga Rodzaju łac. Genesis)
- 2. שמות - *Szemot* (tłum. „Imiona”; pl. Księga Wyjścia; łac. Exodus)
- 3. ויקרא - *Wajikra* (tłum. "I zawołał"; pl. Księga Kapłańska; łac. Leviticus)
- 4. במדבר - *Bemidbar* (tłum. "Na pustyni"; pl. Księga Liczb; łac. Numeri)
- 5. דברים - *Dwarim* (tłum. "Słowa"; pl. Księga Powtórzonego Prawa; łac. Deuteronomium)

TORA

Tora (Pięcioksiąg) jest spisana ręcznie na białym, wykonanym z jagnięcej skóry zwoju. Przechowywana jest bardzo uroczyście, zwinięta i ubrana w tzw. sukienkę, ukoronowana. Składana jest w Aron ha-kodesz, specjalnej, zasłoniętej szafie w synagodze.